

[Landbrugsministeren.]

relserne adgang til at iværksætte bekæmpelse af muldvarpe uden forud indhentet godkendelse fra landbrugsministeren, idet selv en kort udsættelse let medfører, at det rette tidspunkt for bekæmpelsen forpasses. Forslaget indeholder desuden hjemmel for kommunerne til ved kommunalt samarbejde at gøre bekæmpelsen mere effektiv i egne, hvor muldvarpen er så udbredt, at betydende erhvervsinteresser skades.

Disse bestemmelser findes i § 1, der dog bevarer landbrugsministerens adgang til at meddele kommunalbestyrelser pålæg om at foretage muldvarpekæmpelse. Herved vil landbrugsministeren fortsat have mulighed for at foranledige bekæmpelse iværksat i større områder, f. eks. et eller flere amter, hvor det let kan medføre forsinkelse at overlade bekæmpelseskampagnen til kommunalt initiativ, samt i tilfælde, hvor en enkelt kommunalbestyrelse skulle vise sig uvillig til at deltage i de omliggende kommuners bekæmpelsesarbejde.

Efter forslagets § 2 vil kravet om, at giftudlæggerne skal autoriseres af politimesteren, blive afskaffet. Kravet om autorisation findes overflødig, bl. a. fordi risikoen for mennesker og husdyr i forbindelse med udlægning af gift for muldvarpe er langt mindre end den, der er forbundet med udlægning af rottegift, hvor autorisation ikke kræves, og fordi arbejdet ved de større bekæmpelseskampagner ofte udføres af firmaer, der benytter eget, særligt uddannet personale. Efter de gældende regler skal disse personale autoriseres af den lokale politimester efter lokal indstilling, hvilket ofte medfører generende forsinkelse. Af hensyn til, at ejerne og brugerne af de ejendomme, der omfattes af bekæmpelsen, ikke kan modsætte sig giftudlæggerens virksomhed, har man dog fundet det nødvendigt at kræve, at giftudlæggerne forsynes med kommunens legitimation.

Idet jeg i øvrigt tillader mig at henvise til de udførlige bemærkninger til lovforslaget, skal jeg herved anbefale forslaget til

en hurtig og velvillig behandling i det høje ting.

Formanden: Uden for dagsordenen har den højtærede justitsminister ordet, for at han kan fremsætte det i dag for hans vedkommende anmeldte lovforslag.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Jeg har herved den ære for det høje folketing at fremsætte forslag til lov om ændringer i lov om rettens pleje. Lovforslaget omfatter regler om sagføreres møderet for højesteret, voteringsordningen i højesteret og nordiske sagføreres møderet.

De nugældende regler om sagføreres møderet for højesteret er i korthed følgende: kun højesteretssagførere har almindelig møderet for højesteret. For at opnå højesteretssagførerbeskikkelse skal man have været i virksomhed som landsretssagfører i 8 år og have bestået højesteretssagførerprøven. Denne består i at procedere mindst 4 mundtlige sager for højesteret i løbet af 1½ år, og prøven er bestået, såfremt den prøvede opnår højesterets erklæring om, at han findes egnet til at få beskikkelse som højesteretssagfører. Landsretssagførere har en begrænset møderet for højesteret. Når de har haft beskikkelse som landsretssagfører i 8 år og fået erklæring fra vedkommende landsret om, at de er øvede i procedure, kan de give møde for højesteret i „egne sager“, d. v. s. sager, som de personlig eller ved autoriseret fuldmægtig har udført i landsretten. Denne møderet for landsretssagførere bortfalder, dersom højesteret skønner, at vedkommende efter gentagen procedure eller på anden måde har vist sig uegnet til at procedere for højesteret.

Spørgsmålet om ændring af reglerne om sagføreres møderet for højesteret rejstes i folketinget i foråret 1953. I det folketingsudvalg, der behandlede et lovforslag om udvidelse af antallet af dommere i højesteret, drøftedes det, om det var rimeligt at opretholde højesteretssagførerprøven. Det fremhævedes i udvalget, at prøven i bedste

[Justitsministeren.]

fald kun giver en bedømmelse af vedkommende sagførers evne til at procedere, medens den ikke kan give nogen sikker vejledning om sagførerens egnethed på en lang række vigtigere områder inden for sagførervirksomheden. Alligevel udlægges prøven i praksis også som bevis herfor og giver derfor højesteretssagførere en urimelig fordel i konkurrencen med kolleger, der ikke har underkastet sig og bestået prøven.

Justitsministeriet overvejede efter disse udtalelser at fremsætte forslag til ændring i retsplejeloven, således at højesteretssagførerprøven og højesteretssagførerbeskikkelsen fremtidig afskaffedes, og således at der blev givet alle, der i 5 år har været mødeberettiget for landsretten, møderet for højesteret, og man indhentede oplysning om højesterets og Sagførrådets stilling til et sådant forslag. Højesteret svarede, at retten bestemt frarådede, at højesteretssagførerprøven ophævedes, medens Sagførrådet svarede, at et flertal inden for rådet gik ind for at afskaffe højesteretssagførerprøven.

Under den offentlige debat, der herefter opstod, henstillede en række fremtrædende jurister, at spørgsmålet blev underkastet en fornyet prøvelse i et udvalg af sagkyndige. Justitsministeriet nedsatte derefter den 2. marts 1955 et udvalg til at overveje ændringer i retsplejeloven med henblik på højesteretssagførerprøvens afskaffelse, indførelse af offentlig votering i højesteret samt adgang til umiddelbar bevisførelse for højesteret og i straffesager udvidelse af højesterets kompetence med hensyn til bevisbedømmelsen.

I udvalget, der afgav betænkning i november 1956, var der enighed om, at de nugældende regler om sagføreres møderet for højesteret bør ændres, men der var ikke enighed om, hvilke ændringer der bør gennemføres. To af udvalgets fire medlemmer foreslår, at højesteretssagførerprøven afskaffes, og at der indføres en almindelig mødeberettigelse for højesteret for landsretssagførere, der har virket som sådanne i 5 år. De to andre medlemmer fraråder, at højesteretssagførerprøven ophæves, men foreslår, at de gældende regler på en række punkter ændres for at lette adgangen til at gennemføre højesteretssagførerprøven.

Justitsministeriet har indhentet en ud-

talelse fra højesteret i anledning af denne betænkning, og højesteret har i skrivelse af 11. februar 1957, der er aftrykt som bilag til lovforslaget, erklæret, at retten må henholde sig til den udtalelse, som jeg nævnte før, hvorefter afskaffelse af højesteretssagførerprøven bestemt frarådes. Højesteret har dernæst erklæret at kunne tiltræde de af de to sidstnævnte udvalgsmedlemmer foreslåede lettelser i adgangen til at gennemføre prøven.

Når der fra alle sider, såvel i højesteret som i Sagførrådet og i det nedsatte udvalg, er enighed om, at de nugældende regler om højesteretssagførerprøven bør revideres, er det naturligt at overveje, om det overhovedet er påkrævet at bevare højesteretssagførerprøven.

Spørgsmålet om højesteretssagførerprøvens afskaffelse har været rejst gentagne gange siden retsplejelovens ikrafttræden i 1919. Der kunne dengang være betænkeligheder ved at afskaffe prøven, fordi mange sagførere kun var uddannet under den skriftlige procedure, og man kunne derfor rejse det spørgsmål, om de straks kunne magte den mundtlige højesteretsprocedure. Der kunne følgelig være grund til at bevare højesteretssagførerprøven som en overgangsordning.

I et af justitsministeriet nedsat udvalg om sagførervæsenet, som afgav betænkning i 1929, fremhævedes det af et flertal af medlemmerne, at man havde overvejet — jeg beder om tilladelse til et kort citat —

„at foreslå den ordning, som antagelig vil blive fremtidens, og som vel må anses for den rationelle: en fuldstændig ophævelse af sondringen mellem de for landsretten og for højesteret mødende sagførere.“

Man fandt det imidlertid, som det siges i betænkningen, opportunt at tage hensyn til, at man endnu befandt sig i en overgangstid, hvor adskillige sagførere, der var mødeberettigede for landsret, var uddannet under en anden procesmåde. Man foreslog derfor som en overgangsordning den i 1932 gennemførte regel om, at landsretssagførere med 8 års virksomhed kunne få møderet i højesteret i egne sager.

Også under behandlingen på rigsdagen af lovændringen i 1932 blev der givet udtryk for, at denne ordning kun var en

[Justitsministeren.]

etape på vejen til indførelse af en almindelig mødeberettigelse for højesteret. Denne adgang for landsretssagførere til at give møde for højesteret i egne sager benyttes nu i et sådant omfang, at der i ca. 30 pct. af højesterets sager gives møde af en landsretssagfører for den ene eller for begge parter, og ingen, heller ikke højesteret, foreslår denne møderet ophævet. I denne forbindelse kan jeg oplyse, at højesteret, der som før nævnt har adgang til at fratage landsretssagførere denne møderet, i hele tidsrummet fra 1932 til nu kun har benyttet denne adgang i 5 tilfælde.

Efter denne udvikling synes det naturligt, nu da enhver trang til en overgangsordning er forsvundet, at udvide landsretssagføreres møderet i egne sager til at gælde alle sager og derfor helt at ophæve højesteretssagførerprøven. Højesteretssagførerprøven medfører for en part en stærk begrænsning i valget af, hvilken sagfører der skal møde for ham i en højesteretssag. Hvis han ikke vil lade sig repræsentere af den sagfører, som har mødt for ham i landsretten, er han nødt til at antage en af de få højesteretssagførere, medens han ikke kan vælge en landsretssagfører, selv om denne måtte have nøjere kendskab til parten og hans livsvilkår og til sagens lokale, økonomiske eller sociale baggrund.

Det må også fremhæves, at det er overordentlig vanskeligt for landsretssagførere, der ikke er ansat på et højesteretssagførerkontor, at få de fornødne prøvesager. Denne vanskelighed afhjælpes ikke tilstrækkeligt ved de lettelser, som foreslås af de to udvalgsmedlemmer, der vil opretholde prøven, og den har til følge, at ikke alle kvalificerede har samme adgang til at blive højesteretssagførere.

Det må dernæst tillægges vægt, at langt den overvejende del af sagførerstanden går ind for at afskaffe højesteretssagførerprøven. Jeg kan ikke se, at de indvendinger, der er rejst imod at afskaffe højesteretssagførerprøven, er af så væsentlig betydning, at prøven bør bevares.

Man har især henvist til, at procedurens kvalitet for højesteret skal sikres, og at det har stor betydning at afskære unødvendige appeller til højesteret. Hertil kan jeg anføre, at det næppe kan siges, at højeste-

retsproceduren stiller væsentligt større krav til sagførerne end landsretsproceduren, og langt de fleste landsretssagførere vil være i stand til at procedere i højesteret på tilfredsstillende måde, når de har været i virksomhed som landsretssagførere i 5 år og fået erklæring fra landsretten om, at de er øvede i procedure. I denne forbindelse skal jeg pege på, at lovforslaget udvider højesterets nuværende, kun i beskeden omfang benyttede adgang til at fratage en landsretssagfører mødeberettigelsen for højesteret i egne sager til at gælde alle landsretssagførere, der efter forslaget får almindelig mødeberettigelse for højesteret. Jeg mener endvidere, at det er fejlagtigt at antage, at der vil forekomme flere unødvendige appeller til højesteret, fordi erfarne landsretssagførere får almindelig møderet for højesteret.

Efter alt, hvad der er sagt og skrevet i tidens løb om dette spørgsmål, må det være rigtigt nu at foreslå, at højesteretssagførerprøven afskaffes, og at der gives landsretssagførere, der har været i virksomhed som sådanne i 5 år, almindelig møderet for højesteret.

De nye regler er foreslået sat i kraft den 1. april 1958, således at man efter denne dag ikke kan få beskikkelse som højesteretssagfører.

Jeg har overvejet, om der burde foreslås en overgangsbestemmelse for landsretssagførere, som har påbegyndt prøveproceduren for højesteret, men som på ikrafttrædelsestidspunktet endnu ikke er blevet færdige med prøven. Da disse landsretssagførere ved forslagets gennemførelse vil få almindelig møderet for højesteret, har jeg dog ikke ment at burde medtage en overgangsbestemmelse i forslaget, men såfremt det i det folketingsudvalg, som jeg går ud fra vil blive nedsat til at behandle lovforslaget, findes rimeligt, at landsretssagførere, der har udført en del af prøven, får mulighed for at færdiggøre denne og opnå beskikkelse som højesteretssagførere, skal en passende overgangsbestemmelse ikke møde nogen modstand fra min side.

Lad mig endelig tilføje, at dette forslag jo ikke er politisk betonet, og at jeg mener at vide, at meningerne om det er delte i flere af folketingets partigrupper.

Som nævnt før indeholder forslaget også

[Justitsministeren.]

nye regler om voteringsordningen i højesteret. Voteringsordningen i højesteret har på samme måde som spørgsmålet om afskaffelse af højesteretssagførerprøven givet anledning til indgående drøftelser på rigsdagen siden retsplejelovens ikrafttræden i 1919, således som der nærmere er redegjort for i udvalgsbetænkningen af 1956.

Efter de regler, der blev indført i 1919, var højesteretsdommernes rådslagninger og afstemninger hemmelige, men dommene skulle ledsages af grunde. Dommene skulle ikke indeholde oplysning om, hvorvidt de var enstemmige, eller om eventuelt en eller flere af dommerne var uenige i dommens resultat eller dens begrundelse, og hvori denne uenighed bestod.

Disse regler blev ændret i 1936, således at højesterets domme og kendelser nu skal indeholde oplysning om de forskellige meninger under dommernes afstemning, såvel vedrørende resultatet som vedrørende begrundelsen, med oplysning om stemmetal, men uden angivelse af dommernes navne. Dommernes rådslagning og afstemning er stadig hemmelig og foregår på den måde, at højesteret, når proceduren i en sag er afsluttet, straks går over til en mundtlig gennemgang af sagen. Denne gennemgang betegnes i almindelighed som votering i sagen, men er i virkeligheden rådslagning og afstemning under ét.

Den efter embedsalden yngste dommer voterer først, derpå den næstnyngste og så fremdeles og til sidst retsformanden. Den voterende udtaler sig om, hvorledes han mener sagen bør afgøres, og giver en indgående begrundelse herfor. Senere voterende kan henholde sig til en tidligere voterendes begrundelse. Når alle dommerne har voteret, kan hver af dem på ny tage ordet for at supplere eller ændre sin første votering. Voteringen refereres i hovedtræk af højesterets protokolesekretærer i særlige voteringsprotokoller, som ikke er offentlig tilgængelige. Når voteringen er afsluttet, udarbejdes et udkast til dommen, der drøftes og vedtages af de dommere, som har deltaget i sagen.

Der var i det nedsatte udvalg enighed om, at de nugældende regler bør ændres. Udvalget mener, at den nuværende ordning ikke er tilfredsstillende, idet den ikke

giver fyldestgørende oplysninger om hver enkelt dommers stilling til sagen.

Inden for de dommergrupper, der samles om en affattelse af præmisserne, vil der kunne være divergenser eller nuancer i synspunkterne, som ikke får udtryk i præmisserne, selv om de kan være af væsentlig værdi for forståelsen af dommens rækkevidde og dens betydning som præjudikat i fremtidige lignende tilfælde. Dette har interesse ikke blot for sagens parter, men også for det praktiske retsliv og den juridiske videnskab.

Herudover fremhæver udvalget, at den nuværende ordning kan bevirke misforståelser med hensyn til dommens rækkevidde, idet gengivelsen af et mindretals præmisser undertiden kan give det fejlagtige indtryk, at flertallet går imod mindretallets synspunkter, medens det virkelige forhold er det, at flertallet ikke har taget standpunkt til disse synspunkter eller måske er enig i dem, men blot mener at burde afgøre sagen ud fra andre betragtninger.

Udvalget anfører, at den fulde klarhed over en højesteretsdoms rækkevidde og præjudikatbetydning kun kan opnås ved kendskab til de enkelte dommers votering.

Derfor foreslår udvalget en ordning, som går ud på, at der efter den offentlige og mundtlige retsforhandling skal følge en rådslagning i retten for lukkede døre. Når denne rådslagning har fundet sted, skal der foregå en mundtlig votering, d. v. s. en tilkendegivelse fra hver enkelt dommer af hans standpunkt i sagen med tilhørende indgående begrundelse, og disse mundtlige enkeltvoteringer, af hvilke en fuldstændig skriftlig gengivelse straks tilvejebringes, skal offentliggøres i navngiven stand og udgøre eller træde i stedet for domsbegrundelsen.

I udvalget var der imidlertid uenighed om, hvorvidt den nævnte mundtlige votering, som foreslået af to af udvalgsmedlemmerne, skal finde sted i et offentligt retsmøde, således at offentligheden har adgang til direkte at påhøre voteringen, eller om offentligheden, som foreslået af udvalgets formand, alene skal kunne få kendskab til voteringen derved, at den gengives fuldstændigt i dommen.

I højesteret er der, som det fremgår af

[Justitsministeren.]

højesterets erklæring af 28. marts i år, der er trykt som bilag til lovforslaget, delte meninger om voteringssspørgsmålet, men der er dog ingen af højesteretsdommerne, som udtaler sig imod, at dommernes navne fremtidig skal optages i dommen.

Justitsministeriet finder, at det vil betyde en meget væsentlig forbedring af højesterets domme, at dommene skal indeholde en fuldstændig gengivelse af hver enkelt dommers afstemning og begrundelse med angivelse af hans navn. Når dette gennemføres, har det efter justitsministeriets mening mindre betydning, om selve den mundtlige votering foregår i et offentligt retsmøde.

Justitsministeriet har derfor valgt at slutte sig til det mindst vidtgående af udvalgets to forslag, nemlig den af udvalgets formand foreslåede ordning. Herefter skal som nævnt højesteretsdommernes enkeltvoteringer afgives i et lukket retsmøde, men derefter offentliggøres under navn derved, at de anføres i dommen i stedet for domsbegrundelsen efter de nugældende regler.

Lovforslaget indeholder endelig regler om nordiske sagføreres møderet. Dette forslag fremsættes i tilslutning til Nordisk Råds forhandlinger om gennemførelse af nordiske statsborgeres retlige ligestilling. Efter de gældende regler kan kun danske sagførere møde som sagfører eller forsvarer ved domstolene her i landet. Efter forslaget kan imidlertid også sagførere fra de andre nordiske lande give møde for parter i danske domstole både i borgerlige sager og i straffesager, såfremt retten under hensyn til sagens karakter og øvrige omstændigheder finder det forsvarligt.

Med hensyn til bevisumiddelbarhed for højesteret og højesterets kompetence i straffesager har det nedsatte udvalg ikke foreslået lovændringer. Hertil har justitsministeriet ment at kunne henholde sig, men har dog fundet det rettest at omtale spørgsmålene i bemærkningerne til lovforslaget, særlig for herved at fremhæve motiveringen for udvalgets standpunkt. Det er af udvalget oplyst, at højesteret har erklæret at ville overveje spørgsmålet om en videre anvendelse af den eksisterende, men i en lang årrække ikke benyttede

hjemmel til direkte bevisførelse for højesteret. Jeg håber, at højesterets overvejelser må føre til et positivt resultat.

Jeg tillader mig i øvrigt at henvise til de bemærkninger, der ledsager lovforslaget, og skal anbefale forslaget til en hurtig og velvillig behandling i det høje ting.

Formanden: Eksemplarer af det nu fremsatte lovforslag vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ind- og udførsel af fisk.

Valgt blev: *Johs. E. Larsen, Poul Hansen (Grenå), Poul Hansen (Svendborg), Lund Jensen, Mørk, K. Axel Nielsen, Peter Nielsen, Slipsager, Kristian Kristensen, Gideon, Jens Chr. Christensen, Damsgaard, Skov Jørgensen, Conrad Kofoed, Jacob Pedersen, Baagø og H. C. Toft.*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Forespørgsel til kirkeministeren af Helge Larsen. („Vil kirkeministeren på baggrund af den stilling, som biskop over Lolland-Falsters stift Halfdan Høgsbro har taget til de af pastor Poul Kalmeyer, Skovlænge-Gurreby, i bogen „Religion og moral“ fremsatte synspunkter, give folketinget en redegørelse for biskoppers tilsynspligt og for den gældende praksis for præsters forkyndelsesfrihed?“).

Forespørgeren (Helge Larsen): Den 11. december i fjor udkom på Nyt Nordisk Forlag en bog, „Religion og moral“, af sognepresten i Skovlænge-Gurreby på Vestlolland, Poul Kalmeyer. I forordet oplyser det ærede medlem hr. Hvidberg, at pastor Kalmeyer i de senere år har været Folkeligt Oplysningsforbund en fortrinlig studiekredsleder. Det er da også Folkeligt Oplysningsforbunds grundbogsudvalg, hvis formand er det ærede medlem hr. Poul Thomsen, der har betroet pastor Kalmeyer at udarbejde bogen, der er tænkt som en grundbog for samtalekrede.